

REVISIONSRAPPORT

GRANSKNING AV
Region Jämtland Härjedalens
arbete med Agenda 2030 –
avseende miljömål

Revisionskontoret
Pia Holm,
Kommunal revisor
Dnr: REV/15/2024

Innehållsförteckning

1	SAMMANFATTNING	3
2	BAKGRUND.....	4
3	SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING.....	4
4	REVISIONSKRITERIER.....	5
5	ANSVARIG STYRELSE/NÄMND.....	5
6	METOD	5
7	RESULTAT AV GRANSKNINGEN	6
7.1	LEDNING OCH STYRNING.....	6
7.1.1	Mål, uppdrag och aktiviteter	6
7.1.2	Roll- och ansvarsfördelning för genomförande	8
7.1.3	Förutsättningar i form av resurser och kompetens.....	10
7.2	UPPFÖLJNING OCH KONTROLL.....	14
7.2.1	IT-system och riktlinjer	14
7.2.2	Återrapportering.....	19
7.3	SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER	20
7.3.1	Svar på revisionsfrågorna.....	21
8	KVALITETSSÄKRING	21
9	UNDERTECKNANDE.....	22
10	BILAGOR	23
	BILAGA 1 ENKÄT TILL OMRÅDESCHEF / AVDELNINGSCHEF / VERKSAMHETSCHEF	23
	BILAGA 2 ENKÄT TILL ENHETSCHEF	25
	BILAGA 3 ENKÄT TILL MILJÖOMBUD	27

1 SAMMANFATTNING

På uppdrag av de förtroendevalda revisorerna har revisionskontoret genomfört en granskning av Region Jämtland Härjedalens arbete med Agenda 2030. Granskningens syfte har varit att svara på om regionstyrelsen har en tillfredsställande styrning och uppföljning som ger förutsättningar för att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete utifrån Agenda 2030. Granskningen har avgränsats till regionstyrelsens övergripande styrning och uppföljning av regionens hållbarhetsarbete avseende miljömål.

Vår samlade bedömning är att regionstyrelsen har en delvis tillfredsställande styrning och uppföljning som ger förutsättningar för att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete utifrån Agenda 2030, avseende miljömål.

Vår bedömning baseras på att:

- processen att fördela uppdrag nedåt i organisationen och bryta ner dessa till aktiviteter inte alltid fungerar.
- intervjuer samt enkäter till chefer visar att ansvarsfördelningen för miljöfrågor i huvudsak är tydlig.
- resurser i form av specialistkompetens har utökats från en till två miljöstrategier, dock är en frånvarande. Det har även anställts en miljöcontroller till enheten inköp- och upphandling. Det är en delad uppfattning vad gäller tid för miljöarbete, det sker miljöarbete på enheterna som inte alltid framgår i Stratsys¹ medan enkäter ger en indikation på att det saknas tid för miljöarbete.
- det finns inga specifika system för uppföljning av mätbara miljömål. Stratsys fungerar i huvudsak bra men för att alla enhetschefer ska kunna kommentera sina enheters aktiviteter krävs att uppdrag fördelats nedåt till enhetsnivå.
- rapportering sker regelbundet men en konsekvens av att regionfullmäktiges miljömål och uppdrag inte har brutits ner till aktiviteter på ett tillfredsställande sätt är att återrapporteringen inte blir tillräcklig.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att:

- utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag.
- säkerställa att enhetschefer ges förutsättningar för intern kontroll och uppföljning av aktiviteter avseende miljömål.
- utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag för att ge bättre förutsättningar för återrapportering.

¹ IT-systemet för styrning, ledning och uppföljning.

2 BAKGRUND

FN:s medlemsländer antog 2015 Agenda 2030 för att möta de hållbarhetsutmaningar som världen står inför miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Av regeringsformen 1 kap. 2 § framgår att det allmänna bland annat ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Enligt regeringens Agenda 2030-delegation behöver arbetet bygga på det lokala självstyret om det ska få kraft och bli långsiktigt hållbart. Flera av regionernas grunduppdrag är enligt lag direkt eller indirekt kopplade till specifika delmål i agendan och därmed är det viktigt att arbetet med hållbar utveckling och agendan integreras i ordinarie styrning och ledning.

Projektet Glokala Sverige som drivits av bland annat SKR, och där samtliga regioner deltagit, har höjt kunskapen om och engagemanget för Agenda 2030 och de globala målen genom att stötta regionerna i arbetet med hållbar utveckling. SKR har även tagit fram material som ger stöd och kunskap kring vad som krävs för att styra med Agenda 2030.

Med ökade oroligheter i världen och fler miljö- och naturkatastrofer är regionens arbete med Agenda 2030 viktigt. Regionfullmäktige antog 2021 en långsiktig utvecklingsplan för miljö. I planen framgår att Region Jämtland Härjedalen som aktör ska vara drivande och ett föredöme i arbetet för en hållbar utveckling och aktivt bidra till de nationella miljömålen och därigenom de globala miljömålen i Agenda 2030. Region Jämtland Härjedalen är även miljöcertifierad sedan 2004, som första dåvarande landsting. Certifieringen innebär ett åtagande att kartlägga verksamhetens miljöpåverkan och arbeta för ständiga förbättringar i miljöarbetet. Den långsiktiga utvecklingsplanen för miljö är en av utgångspunkterna i det arbetet.

Att genomföra ett långsiktigt arbete med att minska miljö- och klimatpåverkan i verksamheten kräver både personella och ekonomiska resurser. Med anledning av Region Jämtland Härjedalens svåra ekonomiska situation finns en risk att önskvärda mål och aktiviteter inte kan prioriteras i samma utsträckning som tidigare.

Regionens revisorer har mot bakgrund av sin risk- och väsentlighetsanalys bedömt det angeläget att genomföra en granskning av hur regionstyrelsen styr och följer upp hållbarhetsarbetet utifrån Agenda 2030.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Syfte

Granskningens syfte har varit att svara på om regionstyrelsen har en tillfredsställande styrning och uppföljning som ger förutsättningar för att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete utifrån Agenda 2030.

Revisionsfrågor

Granskningen besvarar följande revisionsfrågor.

Har regionstyrelsen säkerställt att

- fullmäktiges övergripande mål och uppdrag brutits ner till prioriteringar inom tilldelade målområden?

- det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för genomförande av uppdrag inom tilldelade målområden och tilldelade uppgifter enligt beslutade reglementen?
- det finns tillfredsställande förutsättningar i form av resurser och kompetens för att bedriva ett effektivt hållbarhetsarbete avseende miljö?
- det finns ändamålsenliga IT-system och riktlinjer för en tillfredsställande intern kontroll och uppföljning av miljömål?
- det sker en tillfredsställande återrapportering?

Avgränsning

Granskningen har avgränsats till regionstyrelsens övergripande styrning och uppföljning av regionens hållbarhetsarbete avseende miljömål inom ramen för sitt samordningsansvar och uppsiktsplikt.

4 REVISIONSKRITERIER

Vår bedömning har utgått från:

- Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 1 och 6 §§
- Miljöpolicy för Region Jämtland Härjedalen (RS/1534/2017)
- Långsiktig utvecklingsplan för miljö (RS/123/2019)
- Regionplan och budget 2024–2026 (RS/129/2023)
- Reglemente för regionstyrelsen i Region Jämtland Härjedalen 2023–2026 (RS/452/2022)
- Region Jämtland Härjedalens styrmodell (RS/342/2022)
- Reglemente för intern kontroll och styrning (RS/598/2018)

5 ANSVARIG STYRELSE/NÄMND

Granskningen avser regionstyrelsen.

6 METOD

Granskningen har utförts genom inhämtning och granskning av relevanta dokument och intervjuer med berörda tjänstemän. Totalt har tre personer intervjuats varav en miljöstrateg, en miljöhandläggare samt avdelningschefen för hälso- och sjukvårdspolitiska avdelningen (HOSPA).

Vi har även genomfört webbenkäter i begränsad omfattning med syfte att ta reda på hur områdes-/avdelnings-/verksamhetschefer (linje 2) samt enhetschefer respektive miljöombud upplever styrning, roll- och ansvarsfördelning med mera. Utskick har gjorts till nio chefer i linje 2, elva enhetschefer samt 15 miljöombud. Svarsfrekvensen har uppgått till åtta chefer i linje 2 (89 procent), fyra enhetschefer (36 procent) samt tio miljöombud (67 procent). Det har inte dragits några generella slutsatser i granskningen utifrån enbart webbenkäterna, på grund av urvalets omfattning, men i de fall svaren styrker det som kommit fram genom övriga metoder har de använts till en sammanvägd bedömning.

En kontroll har genomförts i Stratsys avseende 33 enheter med syfte att kontrollera om det övergripande uppdraget till styrelsen och nämnderna att minska sin miljö- och klimatpåverkan har brutits ner till aktiviteter hos enheterna.

Respondenter till webbenkäter samt enheter som kontrollerats i Stratsys har i huvudsak valts genom ett riktat urval av olika verksamheter utifrån de nyckeltal som avser miljö.

7 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

7.1 LEDNING OCH STYRNING

7.1.1 Mål, uppdrag och aktiviteter

Revisionsfråga: Har regionstyrelsen säkerställt att fullmäktiges övergripande mål och uppdrag brutits ner till prioriteringar inom tilldelade målområden?

I Region Jämtland Härjedalen är regionstyrelsens uppgift² att bland annat arbeta med samordning i frågor som rör regionens interna miljöarbete. Det interna miljöarbetet baseras på regionens miljöcertifiering³, enligt Långsiktig utvecklingsplan för miljö (LUP miljö)⁴. Enligt planen innebär miljöcertifieringen krav på att lagstiftningen följs, att det finns en miljöpolicy, att det sätts relevanta miljömål utifrån identifierade och betydande miljöaspekter samt att tillräckligt med resurser avsätts för arbetet. LUP miljö är en tolvårig plan med ett antal långsiktiga mål och omfattar regionens egna verksamheter och anställda. Planen ska revideras vart fjärde år⁵ i samband med ny mandatperiod och tillsammans med aktuellt nuläge är den ett underlag för att ta fram kommande regionplan.

Under hösten pågår en dokumentöversyn⁶ där det konstaterats att LUP miljö inte fyller en optimal funktion som underlag utifrån att det är svårt att få en överblick över vilka mål och målvärden som finns, vad som ska göras och hur det följs upp över tid. Det har även framkommit att kopplingen till hur regionens interna miljöarbete bidrar till Agenda 2030 skulle kunna framgå tydligare. Regionfullmäktige har utifrån översynen beslutat⁷ att avveckla LUP miljö från 1 januari 2025 och att det ska tas fram ett nytt måldokument för det interna miljöområdet. Dokumentet ska fastställas i regionfullmäktige senast i april 2025. Enligt miljöstrategen handlar översynen bland annat om att ta fram ett bättre stöd, till både politiken och verksamheten.

I Region Jämtland Härjedalens regionplan⁸ finns åtta målområden med övergripande mål. För respektive målområde finns långsiktiga nyckeltal och uppdrag för kommande år till styrelsen och nämnderna. För att uppnå god kvalitet och god ekonomisk hushållning inkluderas ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet i respektive målområde.

² Regionstyrelsens reglemente (RS/452/2022).

³ Region Jämtland Härjedalen är miljöcertifierade enligt ISO 14001 sedan 2004 och tidigare även enligt EMAS. Regionstyrelsen beslutade 2024-08-27 §123 att avsluta sin EMAS-registrering utifrån att det skulle krävas mer administrativt arbete att fortsätta vara registrerade och den arbetsinsatsen bedömdes inte tillföra regionen och miljöarbetet en nytta i motsvarande utsträckning.

⁴ (RS/123/2019)

⁵ Nuvarande LUP miljö avser perioden 2021–2033. Revideringen blev fördröjd till 2021 och därefter har ingen ytterligare revidering gjorts.

⁶ Beslut i regionstyrelsen 2024-05-29 §86 att se över nuvarande dokumentstruktur, inklusive långsiktiga mål och nyckeltal för det interna miljöarbetet. (RS/105/2024).

⁷ Regionfullmäktiges protokoll 2024-10-23 §117. Avveckling av Långsiktig utvecklingsplan för miljö (RS/516/2024).

⁸ Regionplan och budget 2024–2026 (RS/129/2023). Fastställd av regionfullmäktige 2023-10-18 §109.

I tre av åtta målområden finns konkreta skrivningar med uppdrag och långsiktiga nyckeltal för miljö;

- I målområde kollektivtrafik framgår att kollektivtrafiken spelar en viktig roll i att bidra till att uppfylla länets miljö- och klimatmål. Ett av de långsiktiga nyckeltalen är andel av busstrafiken som drivs med förnybart drivmedel.
- I målområde ledningsprocesser framgår att Region Jämtland Härjedalen ska visa på ett tydligt ledarskap när det gäller att vara en fossilbränslefri region år 2030. Regionen ska arbeta för en effektiv resursanvändning och främja cirkulära flöden. Energifbesparande åtgärder ska genomföras och klimatsmarta livsmedel prioriteras. Produkter och material ska väljas på ett miljömässigt och socialt ansvarsfullt sätt. Genom att bland annat ställa höga krav på miljö och hälsa i upphandlingar, bidrar regionen till en giftfri miljö. Ett av de långsiktiga nyckeltalen är ett miljömål, energiförbrukning per kvm. Ett uppdrag är att regionstyrelsen och samtliga nämnder ska minska sin miljö- och klimatpåverkan.
- I målområde stödverksamhet framgår att det är prioriterat att möta kärn- och stödverksamheternas miljö- och hållbarhetsfrågor.

Utöver de uppdrag och långsiktiga nyckeltal som kommer från regionplanen kan styrelsen och nämnderna lägga till egna uppdrag och nyckeltal i sina planer. Alla nämnder har uppgett i sina planer att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska beaktas i alla redovisningar vid uppföljning.

Mätbara miljömål i form av kortsiktiga nyckeltal finns samlade hos regionstyrelsen medan övriga nämnder och verksamheter arbetar med aktiviteter, utifrån uppdraget från regionfullmäktige att minska sin miljö- och klimatpåverkan. I regionstyrelsens plan och budget 2024⁹, inom målområde ledningsprocesser, finns följande kortsiktiga nyckeltal för miljö:

- Andelen ekologiska livsmedel av de totala livsmedelsinköpen i regionens verksamheter ska öka.
- Energianvändning i regionens verksamheter och fastigheter ska minska.
- Högt återvinningsgrad (procent av avfallet som sorteras för materialåtervinning) av det avfall som uppkommer i regionens verksamheter.
- Regionens koldioxidutsläpp från tjänsteresor och interna transporter inom alla verksamheter ska minska jämfört med 2019.
- Regionens totala avfallsmängd ska minska jämfört med 2019.

Regionfullmäktiges uppdrag till styrelsen och nämnderna ska fördelas ner till enhetsnivå i Stratsys¹⁰. Chefen i linje 2¹¹ behöver ha dialog med chefen i linje 1 (enhetschef) om vilka aktiviteter enheten kan arbeta med för att bidra till uppdraget att minska miljö- och klimatpåverkan och ansvarar även för att aktiviteterna sedan finns i enheternas verksamhetsplaner. Miljöfunktionen¹² har tagit fram förslag på aktiviteter för respektive nyckeltal men enheterna kan också formulera egna aktiviteter. Processen fungerar inte alltid, enligt miljöfunktionen, och det finns ett generellt behov av kontroll kopplat till uppdrag och aktiviteter,

⁹ (RS/595/2023). Beslutad 2023-11-08 §194 och reviderad 2024-01-23 §6.

¹⁰ Region Jämtland Härjedalens verktyg för styrning, ledning och uppföljning.

¹¹ Den andra linjens chefer benämns på olika sätt i respektive förvaltningsdelområde. I förvaltningsdelområde hälso- och sjukvård som verksamhetschef, i förvaltningsområde regional utveckling som områdeschef och i förvaltningsdelområde regionstab som avdelningschef.

¹² Miljöfunktionen, miljöstrateg och miljöhandläggare, är ett centralt stöd för praktiska och strategiska miljöfrågor och finns organiserad i samordningskansliet under regionstyrelsen.

inte bara inom miljö, för att få bättre kvalitet och att aktiviteter finns i enheternas verksamhetsplaner och sedan genomförs.

Aktiviteter i Stratsys

En genomgång av 12 avdelningar/områden/verksamheter visar att 24 av 33 enheter har aktiviteter i Stratsys, utifrån uppdraget att minska sin miljö- och klimatpåverkan. För 5 av 33 enheter finns istället kommentaren ”utifrån målområden checklista Stratsys” och för 4 av 33 enheter finns inga aktiviteter. Av 29 enheter med aktiviteter eller kommentar finns ansvarig chef för alla aktiviteter på 12 enheter och för vissa aktiviteter på 2 enheter. På 15 enheter saknas en ansvarig chef för aktiviteterna.

Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen delvis har säkerställt att fullmäktiges övergripande mål och uppdrag brutits ner till prioriteringar inom tilldelade målområden.

- Processen att fördela uppdrag nedåt i organisationen och bryta ner dessa till aktiviteter fungerar inte alltid vilket bekräftas av en kontroll i Stratsys. Kontrollen visar att alla enheter inte har aktiviteter i sina verksamhetsplaner utifrån uppdraget att minska sin miljö- och klimatpåverkan.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag.

7.1.2 Roll- och ansvarsfördelning för genomförande

Revisionsfråga: Har regionstyrelsen säkerställt att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för genomförande av uppdrag inom tilldelade målområden och tilldelade uppgifter enligt beslutade reglementen?

Enligt miljöpolicy ska det finnas tydliga ansvars- och beslutsfunktioner i miljöfrågor. Regeln Miljö – Fördelning av ansvar¹³ har som syfte att beskriva regiondirektörens miljöansvar samt fördelning av ansvar till övriga chefsnivåer och att regionens ledningssystem bland annat ska uppfylla kraven enligt miljöcertifieringen. Till regeln finns ett dokument som respektive chef ska motta och skriva under vid anställning eller byte av befattning. I regeln framgår även medarbetarens ansvar samt information om specialistkompetens och stödjande funktioner.

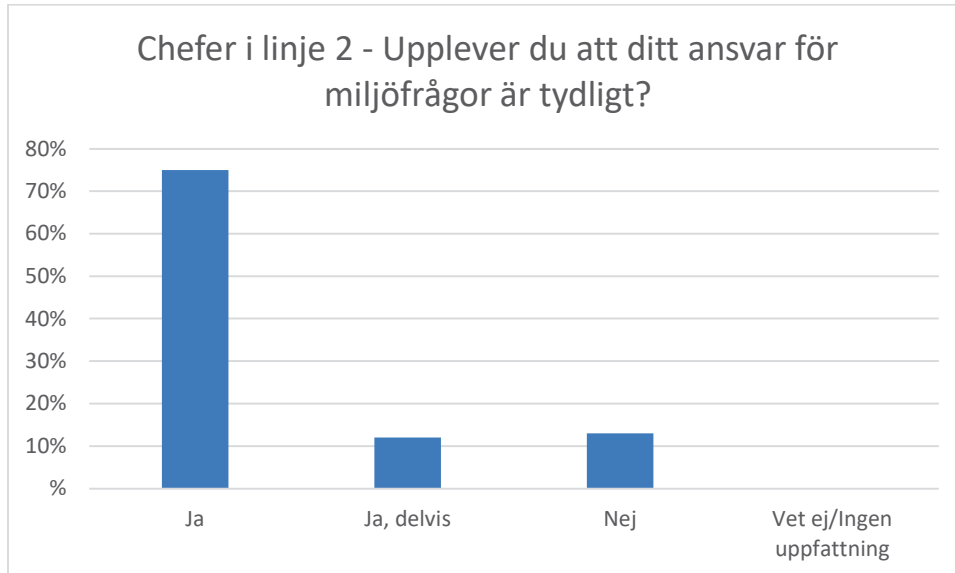
Specialistkompetenserna i miljöfunktionen är ett centralt sakkunnigt stöd inom miljöområdet och samordnar det övergripande miljöarbetet. På respektive enhet ska det finnas ett miljöombud som ska fungera som ett stöd till enhetschefen. Ett miljöombud kan delas mellan flera enheter och enligt miljöhandläggaren krävs att miljöombudet ska kunna delta på arbetsplatsträffarna där det ska finnas en miljöpunkt.

Miljöhandläggaren upplever att roll- och ansvarsfördelningen för miljöfrågor är tydlig men det skulle behöva förtydligas vem som har ansvar för uppföljning av de politiska målen. I dagsläget framgår det att regiondirektören har det övergripande ansvaret för hela miljöarbetet. Miljöfunktionen har, förutom regeln Miljö – Fördelning av ansvar, även ett kompletterande internt dokument för roll- och ansvarsfördelning mellan miljöstrateg och miljöhandläggare. Arbetsuppgifterna är kopplade till miljöcertifieringen och uppföljning samt planera utbildningar för miljöombud och ta fram och uppdatera rutiner.

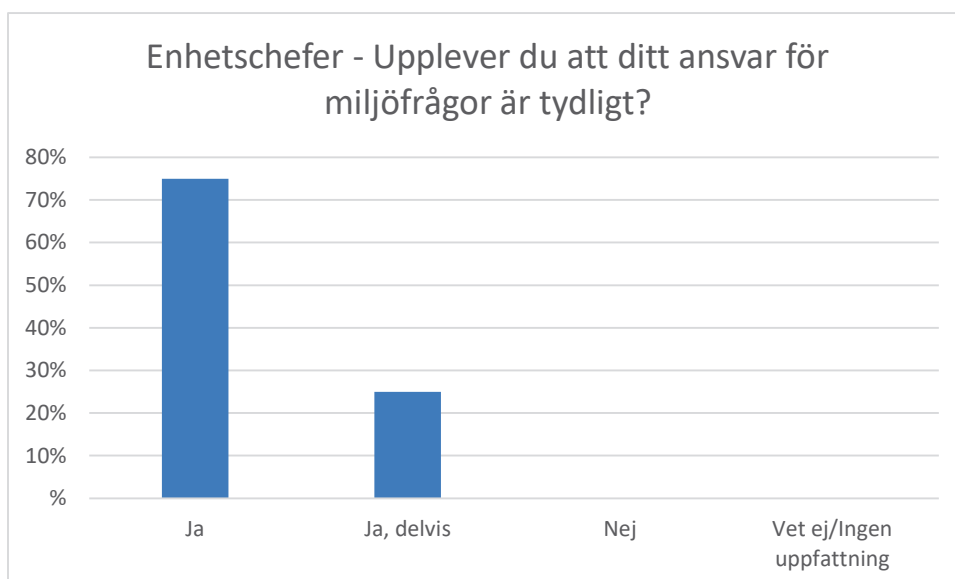
Via en enkät till chefer i linje 2 samt enhetschefer har vi ställt frågan om de upplever att deras ansvar för miljöfrågor är tydligt. En övervägande del av cheferna har svarat att de upplever att ansvaret är tydligt. Miljöombuden fick istället frågan om de upplever att det är

¹³ Centurinumnummer 06277–15. Giltigt från och med 2024-05-17.

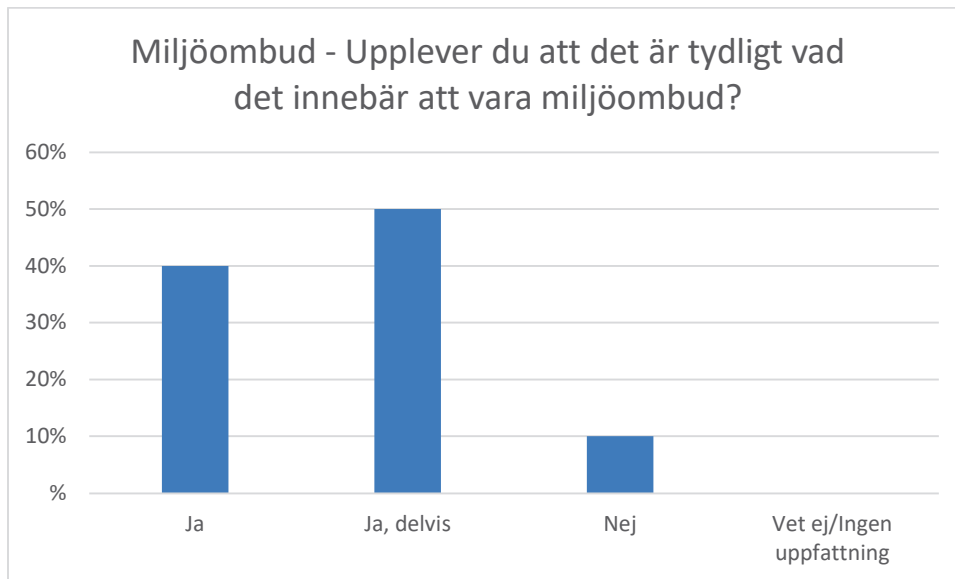
tydligt vad det innebär att vara miljöombud. Enligt svaren upplever de flesta att det är tydligt eller delvis tydligt.

Kommentar från enkät: Jag har förstått mitt uppdrag.

Kommentar från enkät: Tydligt redovisat vid anställning.

Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen delvis har säkerställt att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för genomförande av uppdrag inom tilldelade målområden och tilldelade uppgifter enligt beslutade reglementen.

- Intervjuer samt enkäter till chefer visar att ansvarsfördelningen för miljöfrågor i huvudsak är tydlig. Miljöombuden upplever att det är tydligt eller delvis tydligt vad det innebär att vara miljöombud. I granskningen har vi dock uppmärksammat att regelverket Miljö – Fördelning av ansvar inte har samma indelning av chefsnivåer som organisationen har i praktiken. I dokumentet har enhetschefer samma nivå av miljöansvar som avdelningschefer men i praktiken är avdelningschefer på samma nivå som verksamhetschefer och områdeschefer.

7.1.3 Förutsättningar i form av resurser och kompetens

Revisionsfråga: Har regionstyrelsen säkerställt att det finns tillfredsställande förutsättningar i form av resurser och kompetens för att bedriva ett effektivt hållbarhetsarbete avseende miljö?

Enligt miljöpolicy ska medarbetarnas kompetens höjas och delaktigheten i miljöarbetet öka. Som ett krav utifrån certifieringen ska det även avsättas tillräckliga resurser för miljöarbetet, enligt LUP miljö.

År 2023 gjordes en utredning med syfte att utreda hur Region Jämtland Härjedalens hållbarhetsarbete kan samordnas och bedrivas utifrån Agenda 2030. Resultatet visade att kunskap om de globala målen kopplat till den egna verksamheten är låg och att det finns ett behov av övergripande samordning och styrning. För att lyckas skapa effekt av att arbeta med Agenda 2030/hållbarhet måste det integreras i ordinarie ledning och styrning. För medarbetarna ska det vara tydligt att det som görs i ordinarie uppdrag i verksamheterna är det som bäst bidrar till hållbar utveckling och ska inte generera högre arbetsbelastning.

Enligt intervju med avdelningschefen för HOSPA, dåvarande projektägare för utredningen, har inget praktiskt gjorts utifrån utredningen och det beror på ambitionsnivå men rapporten finns med vid prioriteringar och budgetarbete. Mycket av det arbete som utförs i regionen finns i de globala målen men prioriteringar sker inte utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Utredningen rekommenderade, utifrån befintliga resurser, en hållbarhetsgrupp där miljöperspektivet ska ingå.

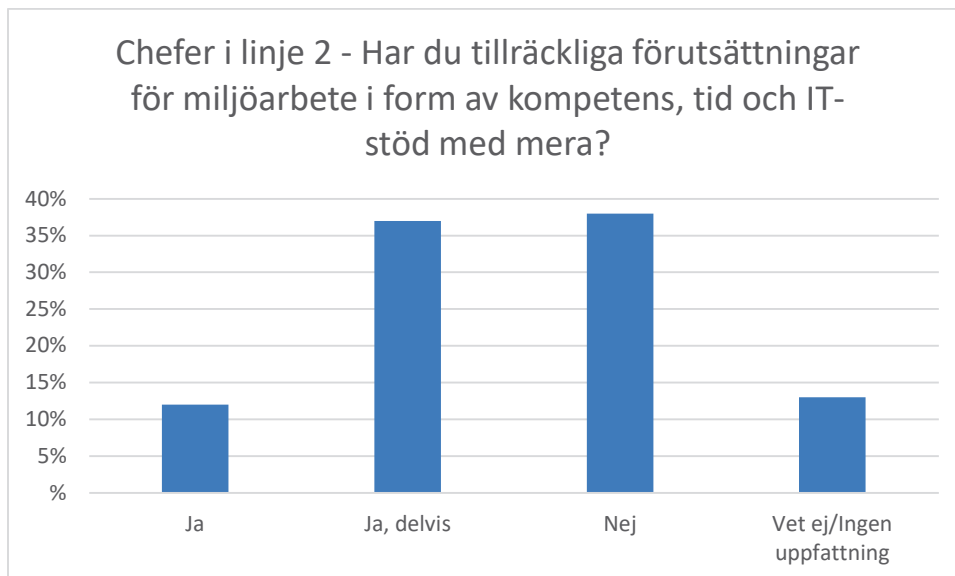
En av miljöstrategerna är frånvarande men när miljöfunktionen blir fulltalig kommer det att finnas ett större utrymme för att arbeta med utveckling, enligt miljöhandläggaren. Regionen klarar dock certifieringen med de resurser som finns och externa miljörevisioner visar att miljöprestandan blir bättre och att regionen arbetar på ett strukturerat sätt med miljöfrågorna, enligt miljöstrategen.

Sedan några år tillbaka finns en miljöcontroller på enheten för inköp och upphandling vilket underlättar för miljöfunktionen som tidigare var med vid upphandlingar, enligt miljöhandläggaren. Det har länge funnits ett behov av kompetens även för kemiska arbetsmiljörisiker som resulterat i ett samarbete med HR, utifrån att de flesta kemikalierna har hälsofaror framför miljöfaror.

Miljöfunktionen har ingen miljöbudget för åtgärder vilket leder till att verksamheterna själva får stå för kostnaderna, alternativt äska interna medel eller söka extern finansiering, om det ska ske förändringar. Exempelvis finns ett mål i LUP miljö att minska plastprodukter men eventuella kostnader får lösas i efterhand, enligt miljöhandläggaren.

Miljöhandläggaren upplever att det görs mer miljöarbete på enheterna än vad som kommer med vid uppföljning i Stratsys och menar att det viktigaste är att se den röda tråden, att de politiska målen följs, innan resurser läggs på andra förbättringsområden.

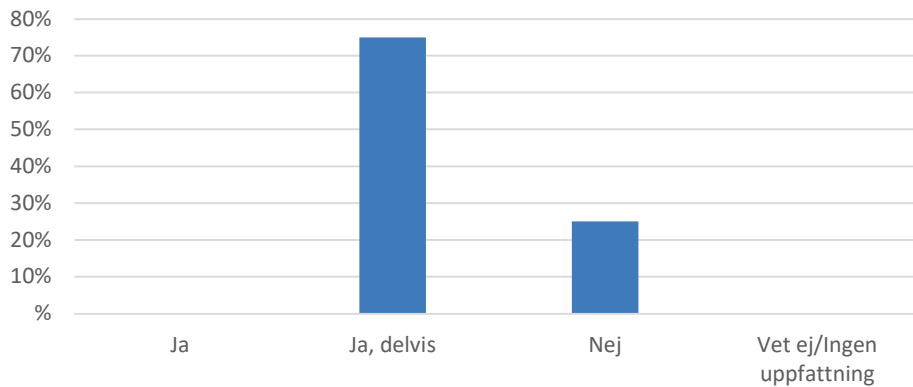
Vi har ställt en fråga till chefer i linje 2, enhetschefer och miljöombud om de har tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens, tid och IT-stöd med mera. Hälften av cheferna i linje 2 har svarat att de inte har tillräckliga förutsättningar eller vet ej/ingen uppfattning. Bland enhetscheferna har en övervägande del av de som svarat endast delvis tillräckliga förutsättningar och de flesta miljöombuden har svarat att de har tillräckliga förutsättningar för miljöarbete.

Kommentarer från enkät: Min kompetens i frågan räcker gott och väl på den nivå jag ska hantera dessa frågor, men har inga resurser eller digitala förutsättningar förutom word och excel för att implementera och genomföra sakfrågorna.

IT-stöd saknas både när det gäller system och för att ge förutsättningar att till exempel arbeta på distans eller på resande fot.

Enhetschefer - Har du tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens, tid och IT-stöd med mera?

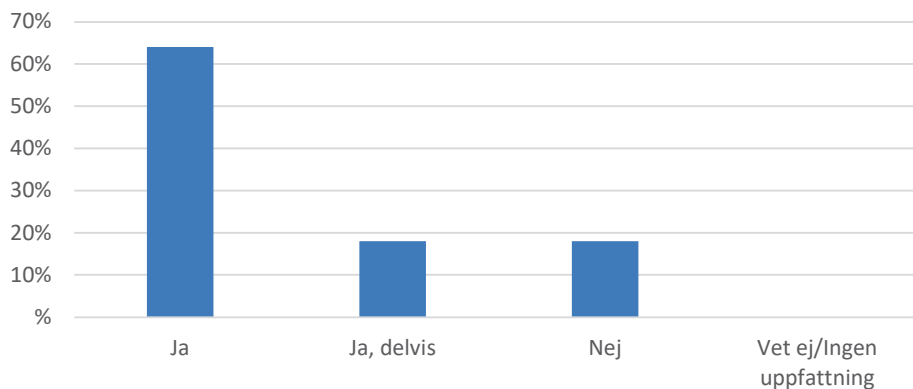

Kommentarer från enkät: Förlitar mig på miljöombuden.

Tid och IT-stöd brister. Har fått bygga egna uppföljningsmodeller.

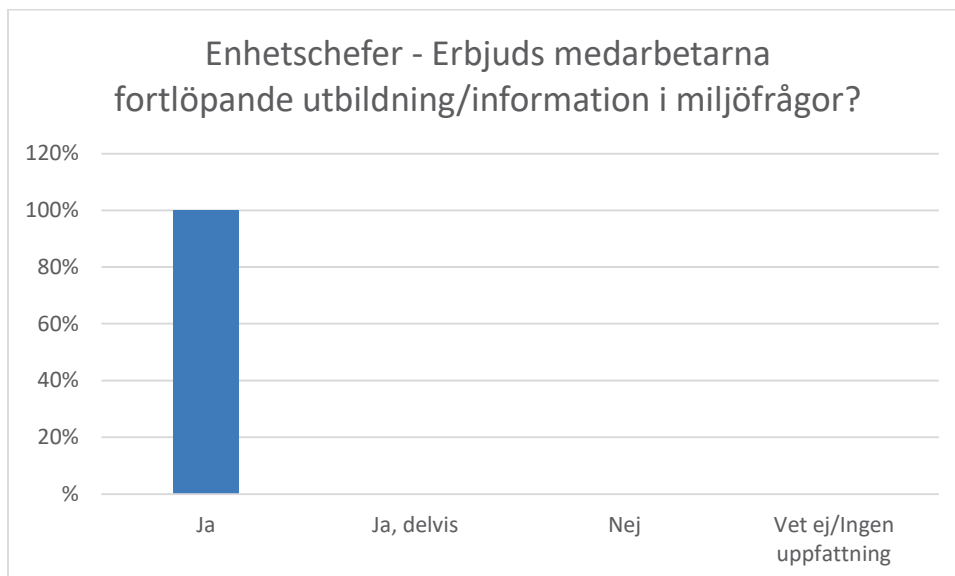
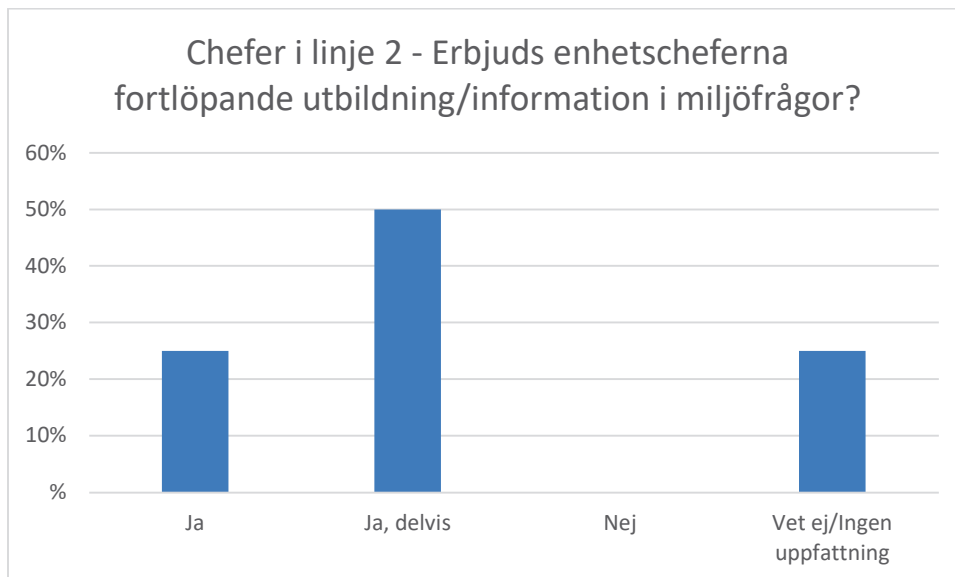
Kompetens och tid har jag men om jag behöver stöd av IT är det svårt att få till det.

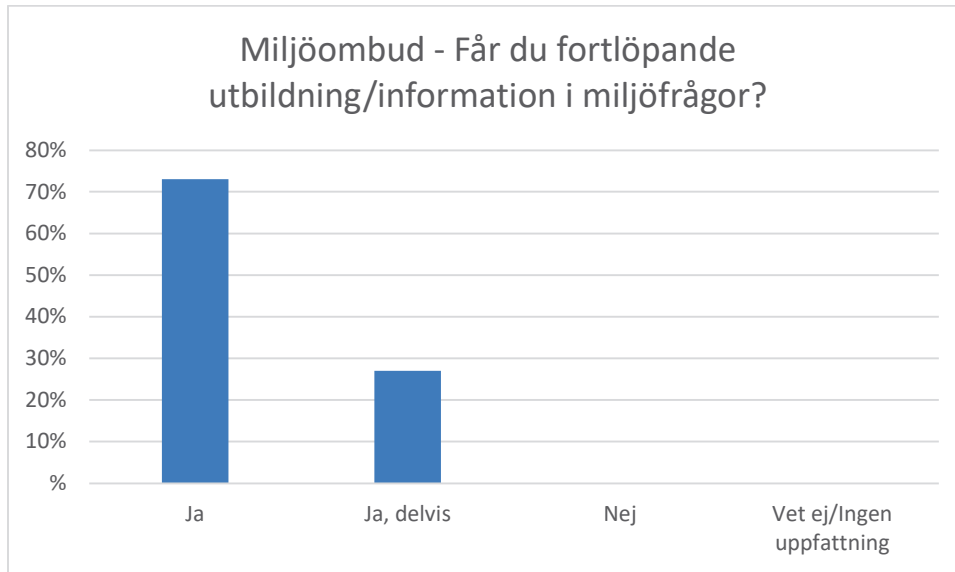
Miljöombud - Har du tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens och tid med mera?

Kommentarer från enkät: Krävs mycket tid (som inte finns) samt kompetens/intresse för att göra ett bra jobb.
Brist på tid.

Vi har ställt frågan till chefer i linje 2 respektive enhetschefer om de erbjuder fortlöpande utbildning/information i miljöfrågor till enhetschefer respektive medarbetare. Chefer i linje 2 har till övervägande del svarat delvis och enhetscheferna har svarat ja. Miljöombuden fick istället frågan om de får utbildning och alla har svarat ja eller delvis.

Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen delvis har säkerställt att det finns tillfredsställande förutsättningar i form av resurser och kompetens för att bedriva ett effektivt hållbarhetsarbete avseende miljö.

- Resurser i form av specialistkompetens har utökats från en till två miljöstrateger, dock är en frånvarande. Det har även anställts en miljöcontroller till enheten inköp- och upphandling.
- Det är en delad uppfattning vad gäller tid för miljöarbete, enligt intervju sker miljöarbete på enheterna som inte alltid framgår i Stratsys men samtidigt visar kommentarer från enkäter en indikation på att det saknas tid för miljöarbete.

7.2 UPPFÖLJNING OCH KONTROLL

7.2.1 IT-system och riktlinjer

Revisionsfråga: Har regionstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga IT-system och riktlinjer för en tillfredsställande intern kontroll och uppföljning av miljömål?

IT-system

Regionstyrelsen har hand om regionens IT-system.¹⁴ De system som används av miljöfunktionen är framför allt Stratsys, Inblick¹⁵, Word och Excel men även Centuri för arbete med rutiner och Platina för ärendehantering. Det finns även ett kemikaliehanteringssystem.

För att följa upp miljöarbetet hämtas data både externt och internt vad gäller avfallsmängder, resor och livsmedel. Sammanställning av data görs därefter i Word och Excel innan det läggs in i Stratsys. Miljöhandläggaren upplever att Stratsys är ett bra verktyg för övergripande nivå för att följa miljöarbetet ute i verksamheterna. Det upplevs däremot som en brist att inte ha teknisk kompetens inom förvaltningsgruppen för Stratsys vilket bromsar utvecklingen. Den information som tas fram i systemet blir en del av underlaget till miljöbokslutet

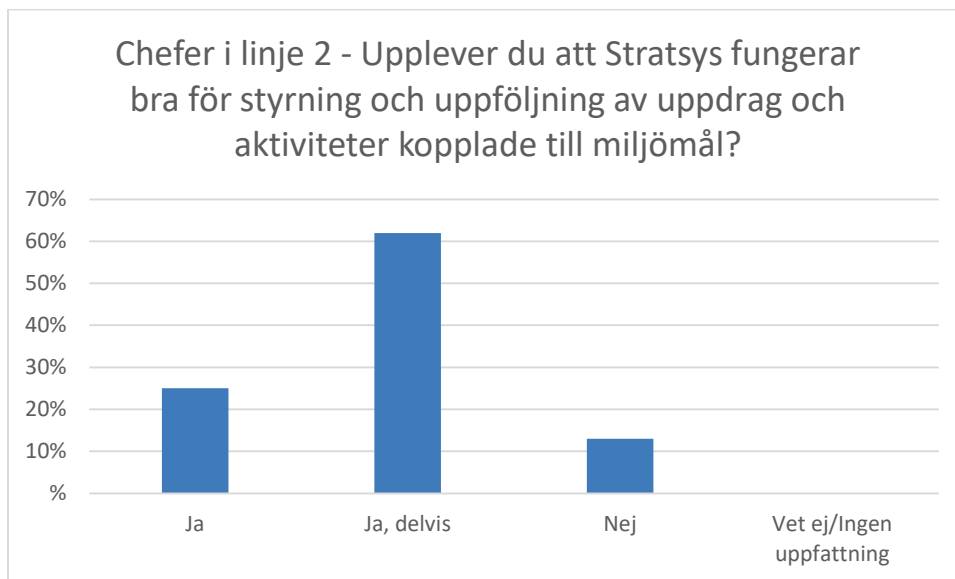
¹⁴ Reglemente för regionstyrelsen (RS/452/2022).

¹⁵ Systemet Inblick möjliggör uppföljning av tåg- och flygresor ner på enhetsnivå.

och utgör även underlag att kommunicera till ledningen, till såväl tjänstemannaledning som politisk ledning.

Enligt miljöstrategen är möjligheterna till uppföljning på specifik nivå begränsade. Exempelvis energianvändning där det inte går att separera verksamhetsel och fastighetsel. Det finns inte heller någon möjlighet att följa upp på avdelningsnivå eller enhetsnivå. En mer specifik uppföljning skulle göra det enklare att se exempelvis hur energianvändningen påverkas av respektive enhet.

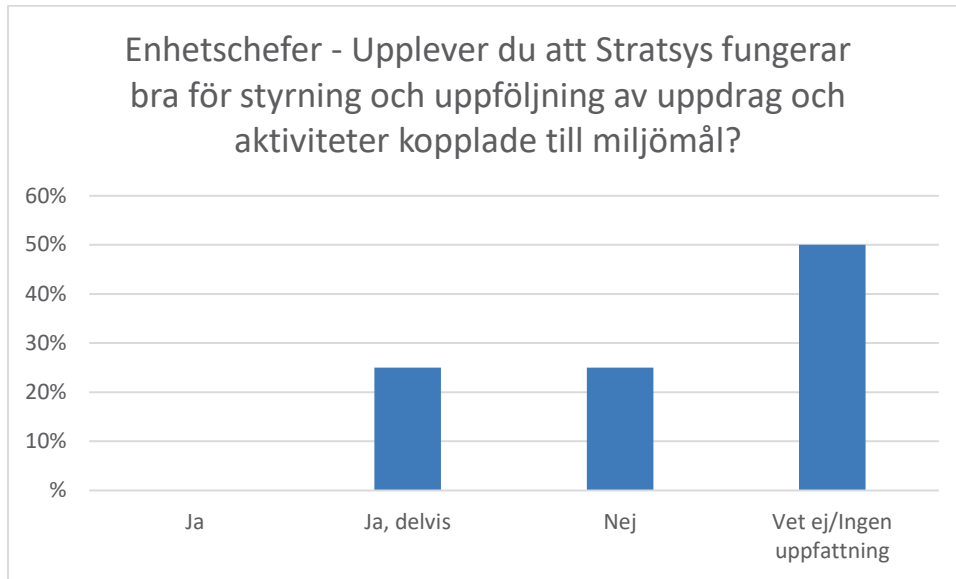
Vi har ställt en fråga till chefer i linje 2 och enhetschefer om de upplever att Stratsys fungerar bra för styrning och uppföljning av uppdrag och aktiviteter kopplade till miljömål. En större andel av cheferna i linje 2 har svarat ja eller delvis medan enhetscheferna istället svarat nej eller vet ej/ingen uppfattning.

Kommentarer från enkät: Systemet är enligt principen ”lär dig själv” vilket i offentlig förvaltning är för dåligt.

Lite för otympligt. Ska funka att bocka av, inte skriva svar på det man vet att man gör.

I många frågor skulle flera av personalen ha behov av att ha tillträde in i Stratsys men det är idag ett chefsverktyg vilket begränsar.

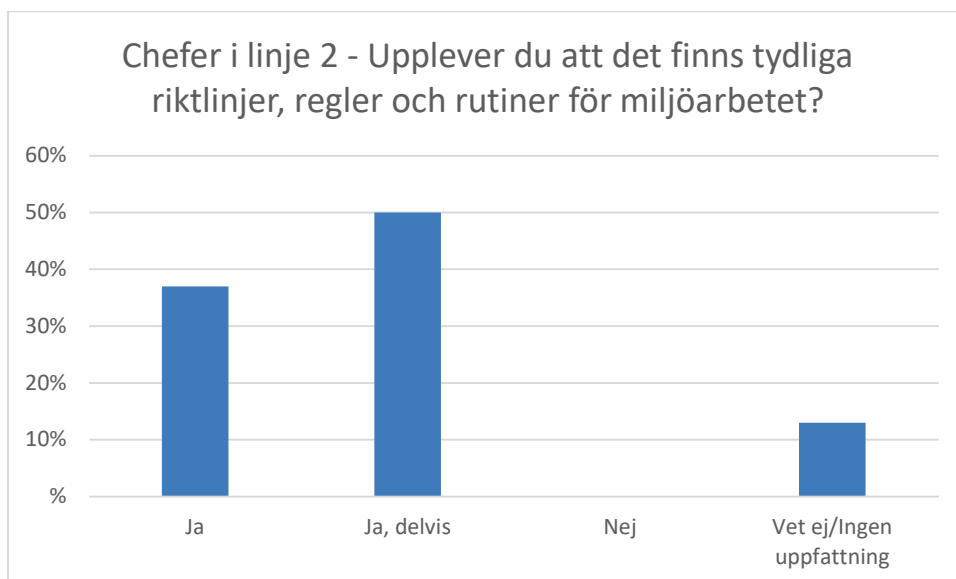

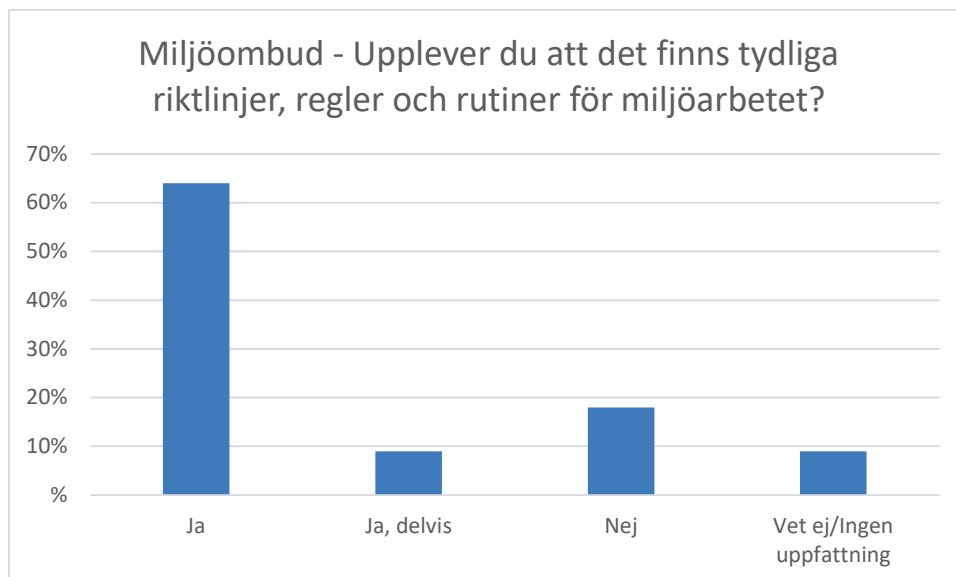
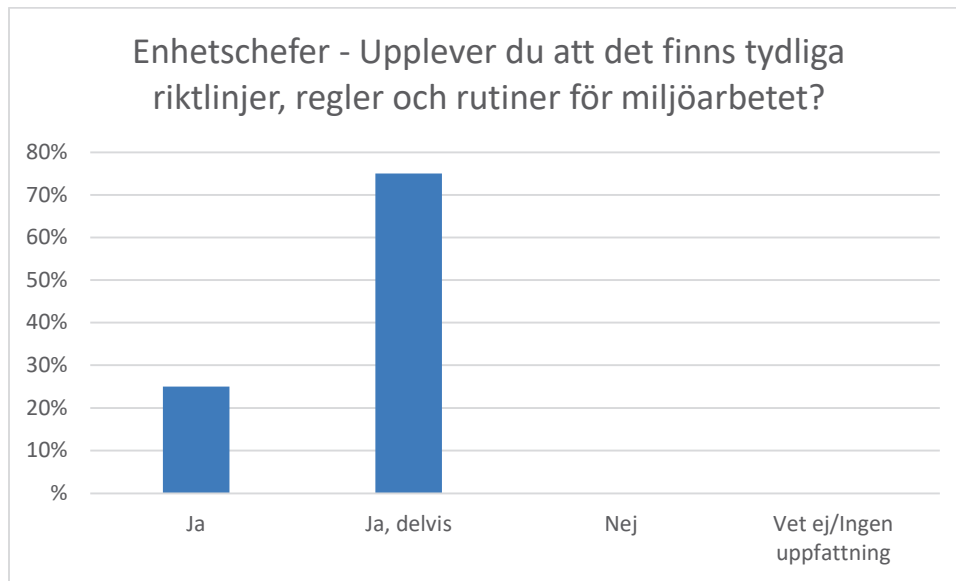
Kommentar från enkät: Jag har inte behörighet att lämna kommentarer på några av miljöfrågorna i Stratsys då de ligger en nivå högre upp.

Riktlinjer, regler och rutiner

Det finns regler och rutiner för att stödja verksamheterna i det praktiska miljöarbetet för att följa lagstiftning och miljöcertifiering. Alla regler och rutiner som är kopplade till miljö finns samlade på Insidan under miljö – regler och rutiner. Dessa ses över av miljöfunktionen varje år för eventuella uppdateringar.

Vi har ställt en fråga till chefer i linje 2, enhetschefer och miljöombud om de upplever att det finns tydliga riktlinjer, regler och rutiner för miljöarbetet. De flesta cheferna har svarat delvis medan miljöombuden till större del har svarat ja.

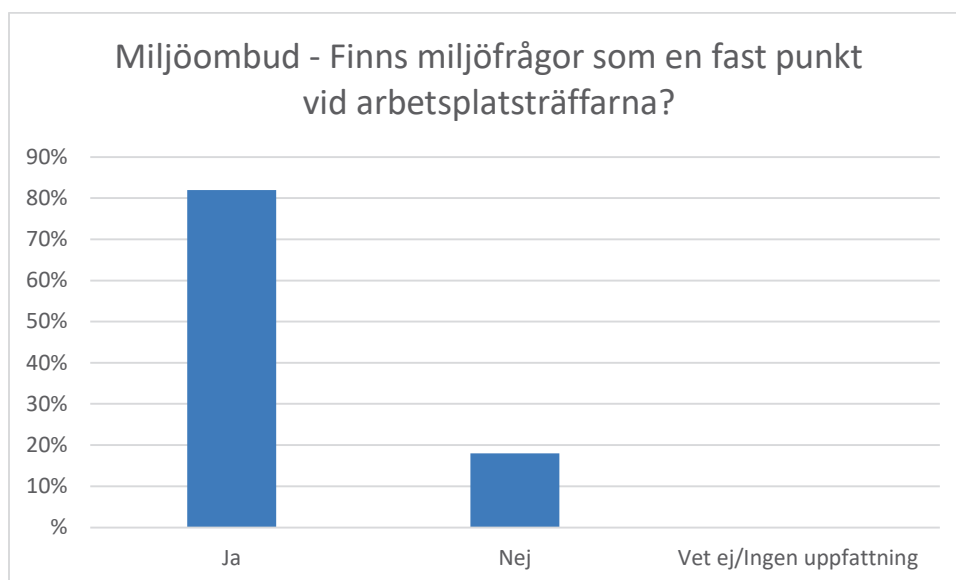
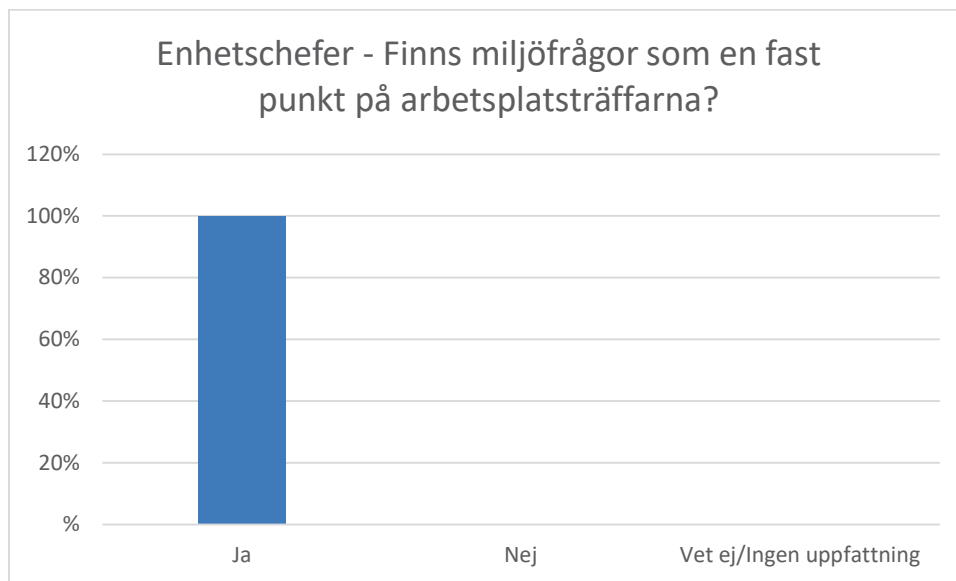

Miljöfrågor – en fast punkt på arbetsplatsträffarna

Utifrån regeln Miljö – Fördelning av ansvar ska det finnas en fast punkt för miljöfrågor på arbetsplatserna. Enligt miljöhandläggaren är den förhandlad enligt samverkansavtal med fackförbunden.

Vi har ställt en fråga till enhetschefer och miljöombud om miljöfrågor finns som en fast punkt på arbetsplatsträffarna. Alla enhetschefer och övervägande del av miljöombuden har svarat ja.

Kommentarer från enkät: Vad är meningen med vårt ”så kallade miljöarbete” när ekonomi och upphandling ändå går före vetenskapligt förankrat och hållbart miljöarbete?

Finns som en fast punkt men tas bara upp ibland.

Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen delvis har säkerställt att det finns ändamålsenliga IT-system och riktlinjer för en tillfredsställande intern kontroll och uppföljning av miljömål.

- Det finns inga specifika system för uppföljning av mätbara miljömål vilket gör att uppgifter får inhämtas, externt och internt, för att sammanställas i word och excel och sedan läggas in i Stratsys.
- Intervjuer och enkäter till chefer i linje 2 visar att Stratsys i huvudsak fungerar bra för styrning och uppföljning av uppdrag och aktiviteter. Systemet är ett chefsverktyg

men för att alla enhetschefer ska kunna kommentera sina enheters aktiviteter krävs att alla chefer i linje 2 fördelat uppdrag nedåt och satt aktiviteter på enhetsnivå.

- Enkäter indikerar på att det finns eller delvis finns tydliga riktlinjer, regler och rutiner samt att miljö finns som en fast punkt på arbetsplatsträffar.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att säkerställa att enhetschefer ges förutsättningar för intern kontroll och uppföljning av aktiviteter avseende miljömål.

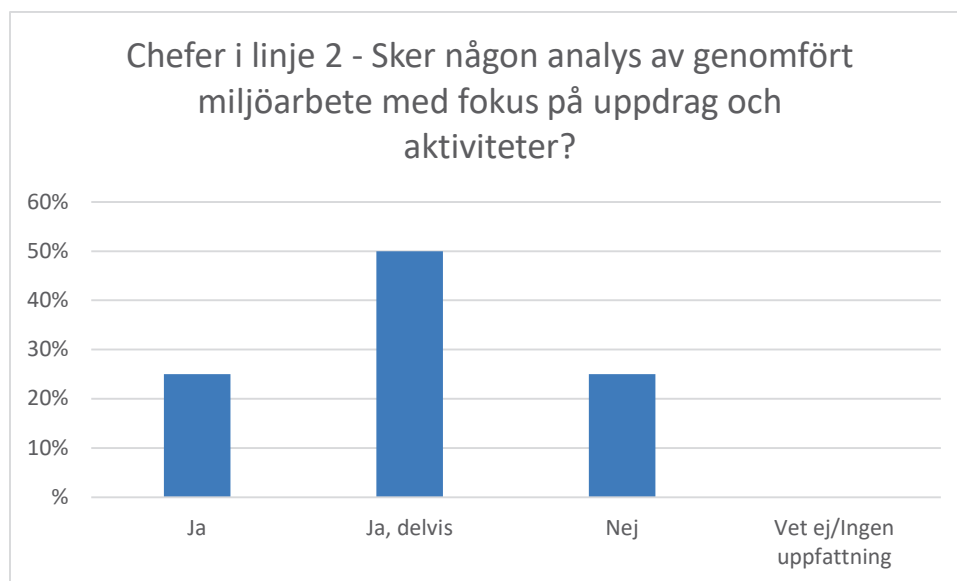
7.2.2 Återrapportering

Revisionsfråga: Sker en tillfredsställande återrapportering till regionstyrelsen?

Resultatet av det interna miljöarbetet ska redovisas årligen i miljöbokslutet.¹⁶ Uppföljningen till styrelsen består förutom av ett miljöbokslut även av en uppföljning av LUP miljö och sker i maj varje år. Det finns ett intresse och engagemang för frågorna hos styrelsen, enligt miljöstrategen, som deltar i återrapporteringen.

Respektive nämnds rapportering av uppdrag och aktiviteter redovisas per tertial, delår och helår enligt styrmodellen. Enligt styrmodellens årshjul för planering och uppföljning ska bland annat analys ske som ett steg i planering, budget och uppföljning och genomföras för olika insatser oavsett nivå i organisationen.¹⁷

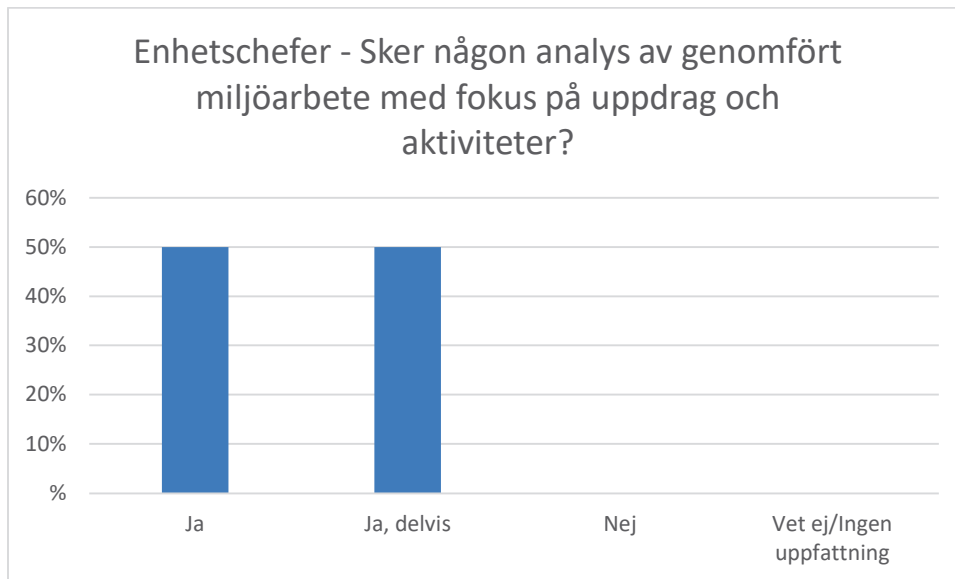
Vi har ställt en fråga till chefer i linje 2 samt enhetschefer om det sker någon analys av genomfört miljöarbete med fokus på uppdrag och aktiviteter. Enhetscheferna har svarat ja eller delvis i högre omfattning än cheferna i linje 2.

Kommentarer från enkät: Enligt tidigare kommentarer samt inklusive arbetsbörda för chefer samt för dåliga utbildningar och stödfunktioner riskerar miljöarbetet bli eftersatt precis som alla områden om administrationen är viktigare än den faktiska verksamheten.

¹⁶ Långsiktig utvecklingsplan – Miljö (RS/123/2019)

¹⁷ Fastställt av regionfullmäktige 2023-06-21 §72. (RS/342/2022)

Kommentarer från enkät: Både ekonomi, arbetsmiljö och miljöaspekter analyseras.

Vårt största arbete är med matsvinn och eko-procent och det jobbar vi aktivt med hela tiden.

Bedömning

Vi bedömer att det sker en delvis tillfredsställande återrapportering till regionstyrelsen.

- Det interna miljöarbetet redovisas årligen i miljöbokslutet.
- Aktiviteter utifrån uppdraget att minska sin miljö- och klimatpåverkan rapporteras regelbundet i nämndernas ordinarie rapportering. En konsekvens av att regionfullmäktiges miljömål och uppdrag inte har brutits ner till aktiviteter på ett tillfredsställande sätt är att återrapporteringen inte blir tillräcklig. Enkäterna tyder på att genomfört miljöarbete analyseras på flera nivåer i organisationen.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag för att ge bättre förutsättningar för återrapportering.

7.3 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Granskningens syfte har varit att svara på om regionstyrelsen har en tillfredsställande styrning och uppföljning som ger förutsättningar för att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete utifrån Agenda 2030 med avgränsning mot miljömål.

Vår sammanfattande bedömning är att regionstyrelsen har en delvis tillfredsställande styrning och uppföljning som ger förutsättningar för att bedriva ett systematiskt hållbarhetsarbete avseende miljömål.

Vi rekommenderar regionstyrelsen att:

- *utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag.*

- säkerställa att enhetschefer ges förutsättningar för intern kontroll och uppföljning av aktiviteter avseende miljömål.
- utveckla sin styrning och kontroll av att det sker en nedbrytning av fullmäktiges övergripande miljömål och uppdrag för att ge bättre förutsättningar för återrapportering.

7.3.1 Svar på revisionsfrågorna

Har regionstyrelsen säkerställt att:

Revisionsfråga	Svar	Kommentar
Fullmäktiges övergripande mål och uppdrag brutits ner till prioriteringar inom tilldelade målområden?	Delvis	Processen att fördela uppdrag nedåt i organisationen och bryta ner dessa till aktiviteter fungerar inte alltid.
Det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning för genomförande av uppdrag inom tilldelade målområden och tilldelade uppgifter enligt beslutade reglementen?	Ja	Regeldokumentet Miljö – Fördelning av ansvar har en annan indelning av chefsnivåer än vad organisationen har i praktiken.
Det finns tillfredsställande förutsättningar i form av resurser och kompetens för att bedriva ett effektivt hållbarhetsarbete avseende miljö?	Delvis	Resurser i form av specialistkompetens har utökats och det råder delade uppfattningar om tid för miljöarbete.
Det finns ändamålsenliga IT-system och riktlinjer för en tillfredsställande intern kontroll och uppföljning av miljömål?	Delvis	Stratsys är ett chefsverktyg och fungerar i huvudsak bra men för att alla enhetschefer ska kunna kommentera sina enheters aktiviteter krävs att uppdrag fördelats nedåt till enhetsnivå.
Det sker en tillfredsställande återrapportering?	Delvis	Rapportering sker regelbundet men en konsekvens av att regionfullmäktiges miljömål och uppdrag inte har brutits ner till aktiviteter på ett tillfredsställande sätt är att återrapporteringen inte blir tillräcklig.

8 KVALITETSSÄKRING

Berörda uppgiftslämnare har faktagranskat lämnade uppgifter som finns med i revisionsrapporten.

Projektledare svarar för kvalitetssäkring gentemot uppgiftslämnare och av de insamlade uppgifter som används i analysen. Projektledaren har det primära ansvaret för att den analys och de bedömningar och förslag som förs fram är tillräckligt underbyggda.

Ansvarig för kvalitetssäkring har det övergripande ansvaret för att kontrollera om granskningen har en tillräcklig yrkesmässig och metodisk kvalitet samt att det finns en överensstämmelse mellan revisionsfrågorna/kontrollmålen, metoder, fakta, slutsatser/bedömningar och framförda förslag.

9 UNDERTECKNANDE

Projektledare:

Pia Holm
Kommunal revisor

Kvalitetssäkring:

Leif Gabrielsson
Revisionsdirektör

10 BILAGOR

BILAGA 1 ENKÄT TILL OMRÅDESCHEF / AVDELNINGSCHEF / VERKSAMHETS- CHEF

Upplever du att ditt ansvar för miljöfrågor är tydligt?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om ansvar.

Har du tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens, tid och IT-stöd et-
cetera?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om förutsättningarna.

Erbjuds enhetscheferna fortlöpande utbildning/information i miljöfrågor?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Upplever du att Stratsys fungerar bra för styrning och uppföljning av uppdrag och aktiviteter kopplade till miljömål?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om Stratsys.

Upplever du att det finns tydliga riktlinjer, regler och rutiner för miljöarbetet?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Sker någon analys av genomfört miljöarbete med fokus på uppdrag och aktiviteter?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna övriga kommentarer.

BILAGA 2 ENKÄT TILL ENHETSCHEF

Upplever du att ditt ansvar för miljöfrågor är tydligt?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om ansvar.

Har du tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens, tid och IT-stöd et-cetera?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer och förutsättningarna.

Erbjuds medarbetarna fortlöpande utbildning/information i miljöfrågor?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Upplever du att Stratsys fungerar bra för styrning och uppföljning av uppdrag och aktiviteter kopplade till miljömål?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer.

Upplever du att det finns tydliga riktlinjer, regler och rutiner för miljöarbetet?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Finns miljöfrågor som en fast punkt på arbetsplatsträffarna?

- Ja
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Sker någon analys av genomfört miljöarbete med fokus på uppdrag och aktiviteter?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna övriga kommentarer.

BILAGA 3 ENKÄT TILL MILJÖOMBUD

Upplever du att det är tydligt vad det innebär att vara miljöombud?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om tydlighet.

Har du tillräckliga förutsättningar för miljöarbete i form av kompetens och tid etcetera?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna kommentarer om förutsättningarna.

Får du fortlöpande utbildning/information i miljöfrågor?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Upplever du att det finns tydliga riktlinjer, regler och rutiner för miljöarbetet?

- Ja
- Ja, delvis
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Finns miljöfrågor som en fast punkt vid arbetsplatsträffarna?

- Ja
- Nej
- Vet ej/Ingen uppfattning

Här kan du lämna övriga kommentarer.
